

"Zvládam skúšku vyhnanstva smutného" (TB 41,5)

Svoj príspevok som nazval "Zvládam skúšku vyhnanstva smutného". Ide o piaty verš básne "Ako (veľmi) chcem milovať" (por. TB 41), ktorý vo francúzštine znie: "Du triste exil j'accepte les épreuves." Použil som tento verš nielen preto, že je súčasťou jednej z básní, nad ktorou sa chcem vzápätí zamyslieť, ale aj preto, že vynikajúcim spôsobom vyjadruje podtitul a vlastnú tému mojej reflexie: "Žiť večný život v prítomnom okamihu s Teréziou z Lisieux".

Prečo práve táto téma? V prvom rade preto, že ide o typickú tému tejto svätice, ktorú si od tejto chvíle dovoľím pre zjednodušenie nazývať "Terezkou" (petite Thérèse), ako si to ostatne ona sama želala ešte za svojho života. Nemá totiž veľký zmysel - a to u žiadneho svätca - spracovávať témy, ktorým sa daná postava bezprostredne nevenuje, lebo v takom prípade nemá naše uvažovanie veľkú výpovednú hodnotu. Naproti tomu, keď sa zaoberáme témou pre skúmanú osobnosť zásadnou, lepšie ju tým spoznáme a zároveň sme skutočne obohatení, lebo sa tu stretávame s jej originálnym prínosom pre duchovný život.

Druhým dôvodom, prečo som zvolil tému prežívania večného života v prítomnom okamihu, je

skutočnosť, že ide o tému nesmierne aktuálnu. Po celé stáročia mali totiž kresťania tendenciu vychádzať pomerne jednostranne z eschatologického (na posledné veci zameraného) rozmeru kresťanskej existencie, tj. žiť svoj život "z pohľadu večnosti". Lenže kresťanská existencia v tomto svete je charakterizovaná ešte jedným rozmerom: inkarnačným (vtelujúcim sa), tzn. že sme povolaní žiť naplno reality tohto sveta, ktoré Vtelením prijal za svoje aj Boží Syn. Otcovia zhromaždení na Druhom vatikánskom koncile nám to už pred viac ako štyridsiatimi rokmi pripomenuli, keď v pastorálnej konštitúcii o cirkvi v dnešnom svete *Gaudium et spes* napísali: "Koncil povzbudzuje kresťanov, príslušníkov jedného i druhého spoločenstva, aby sa usilovali verne si plniť svoje pozemské povinnosti, dajúc sa viesť duchom evanjelia. Nemajú pravdu tí, čo vediac, že nemáme tu trvalého miesta, ale že si hľadáme budúce, sa nazdávajú, že z toho dôvodu môžu zanedbávať svoje pozemské povinnosti, pričom im uniká, že práve viera ich k nim ešte viac zaväzuje, súhlasne s povolaním, ktorého sa každému dostalo. Lenže nemenej sa mýlia tí, čo sa, naopak, domnievajú, že sa môžu pohlúžiť do svojich pozemských záležitostí takým spôsobom, akoby ony nemali celkom nič spoločného s náboženským životom, mysliac si, že sa obmedzuje len na bohoslužobné úkony a niektoré mravné povinnosti. Tento nesúlad, vyskytujúci sa u mnohých, medzi vierou, ktorú vyznávajú, a ich každodenným životom, treba zarátať medzi najväčšie bludy našej doby. (...) Nech sa teda nestavajú pomýlene proti sebe profesionálna a sociálna činnosť z jednej strany a náboženský život z druhej" (GS 43a).

V citovanom koncilovom texte veľmi silne vnímame ono napätie medzi eschatológiou a inkarnacionizmom, medzi vertikalizmom a horizontalizmom, medzi emerziou (vydelením sa zo sveta) a imerziou (ponorením sa doň), alebo, ak chceme, medzi našou kresťanskou existenciou "už" a "ešte nie", medzi bytím "vo svete", ale nie "zo sveta" (por. Ján 17,15n.). Koncilová otcovia tvrdia, že rozpor, ktorý v tejto veci môžeme prežívať, patrí medzi "najväčšie bludy našej doby". Nazdávam sa, že je to - medzi inými - práve aj Terezka, ktorá nám môže podať nápomocnú ruku a naučiť nás, ako správne a plodne žiť v tomto zdanlivom rozpore a silnom napätí medzi večnosťou a prítomným okamihom. Čo nám k tomu môže ponúknuť, by som chce predstaviť v troch momentoch: 1. prizrieme sa, ako Terézia sama riešila toto napätie v svojom živote (v časti nazvanej "Vývoj existencie zameranej na večný život"); 2. necháme sa v tejto veci poučiť prostredníctvom jej spisov, predovšetkým dvoch básní (v časti "Teologická podstata vyváženosti Terezkinho duchovného postoja"); 3. a napokon si skúsime naformulovať základne rady, ktoré nám jej životné skúsenosti a diela v tejto oblasti nepriamo ponúkajú (v časti "Terezkin odkaz pre každého z nás").

1. Vývoj existencie zameranej na večný život

Ak si kladieme otázku, ako prežívala Terezka sama večný život v prítomnom okamihu, musíme predovšetkým konštatovať dve veci: 1. svätica vyrástla vo výrazne eschatologickom prostredí, takže východiskom ako aj stálym stredobodom jej existencie je večný život; 2. v priebehu svojho

života, najmä vďaka vianočnej milosti a jej potvrdení na prahu legálnej dospelosti (čiže, v zhode s dobovou praxou, vo veku 21 rokov), pozorujeme u Terezky značný vývoj vnímania vzťahu medzi eschatológiou a inkarnacionizmom.

Eschatologické túžby v detstve (1873-1886)

Terezkin detstvo je jednoznačne eschatologické, možno povedať, že až extrémne. To je síce pochopiteľné s ohľadom na dobovú zbožnosť jej prostredia (tj. francúzskej malej a strednej buržoázie konca 19. storočia), no z pohľadu detskej psychiky sa jedná o niečo skôr výnimočné: aj keď totiž malé dieťa zvyčajne priveľmi nerozlišuje medzi prirodzeným a nadprirodzeným svetom (takže v nadprirodzenom je doma rovnako ako v prirodzenom!), predsa len má z dôvodu svojho egocentricky posadeného vnímania sveta tendenciu skôr zameriavať sa na to, čo je bezprostredné a hmotné, ako na to, čo je vzdialené a duchovné.

Už z prvých spomienok je však zrejmé, že Terezkina existencia je od počiatku celá zameraná na večný život: v dvoch rokoch praje smrť svojej milovanej mamičky ako aj ockovi, lebo vie, že po smrti sa ide do neba (por. Rkp A 4v); v troch rokoch sa znepokojuje, či tam ona sama pôjde (por. ib.,5v), lebo vie, že "tam hore v modrom nebi" je Pán Boh (por. ib.,11r); z toho istého dôvodu má už vtedy rada dialavky, ktoré jej pripomínajú veľkosť Boha (ib.,11v); prvé slovo, ktoré vie sama prečítať, je "nebo" (ib.,13v); neskôr (v časoch keď už býva v Buissonnets) ju príroda na rybačke s otcom vedie k tomu, že sa jej zem zdá vyhnanstvom a ona sníva o nebi (ib.,14v.), podobne ako zostarnutý chlebík na olovrant jej pripomína, že "až v nebi bude radosť bez mrakov" (ib.).

V šiestich rokoch bol pre ňu tento spôsob uvažovania už celkom samozrejмый: v nedeľu popoludie, ako píše, "vzdychala som za večným odpočinkom v nebi, za Nedeľou vo Vlasti, kde slnko nezapadá!" (ib.,17v); keď si prezerala hviezdy a videla medzi nimi skupinu zoradenú do tvaru "T", ukazovala ich oteckovi a hovorila, že na nebi je napísané jej meno (por. ib.,18r); spomína, že keď uvidela prvýkrát more, "jeho majestátnosť a i hukot vln hovorili mojej duši o veľkosti a moci Pána Boha" (ib.,21v); keď pozorovala nádherný západ slnka, rozhodla sa, že svoju dušu nikdy nevzdiali z Ježišovho dohľadu, "aby sa pokojne plavila k nebeskej vlasti!..." (ib.,22r). V siedmich alebo ôsmich rokoch konala vnútornú modlitbu nevediac, že ide o modlitbu, pričom obsahom jej "rozmyšľania" je "Pán Boh, život, VEČNOSŤ" (ib.,33v). A keď v jedenástich rokoch prvýkrát prijíma eucharistiu, plače, lebo "ak sa srdca zmocní všetka nebeská radosť, nemôže ju srdce vo vyhnanstve znieť bez prelievania súz..." (ib.,34v).

Vidíme, že pre Terezku je nebo a večný život Vlastťou, domovom, zatiaľ čo zem je len Vyhnanstvom. Skutočný život sa žije až po smrti. Tento spôsob vyjadrovania Terezke ostane po celý život, takže ešte tri mesiace pred smrťou povie: "Život nie je smutný! Naopak, je veľmi

veselý. Keby ste povedali: 'Vyhnanstvo je smutné,' chápala by som vás. Ľudia robia chybu, keď dávajú meno životu tomu, čo sa má skončiť. Toto pravé meno máme dávať len nebeským veciam, tomu, čo nikdy nemá zaniknúť. A v tomto zmysle život nie je smutný, je veselý, veľmi veselý!..."

Od počiatku teda vidíme v Terezkinom živote jej veľkú túžbu po nebi. Je to, spolu s túžbou po svätosti a s túžbou milovať Ježiša, jedna z troch stálych túžob tejto svätice: ak sa jej ostatné duchovné túžby alebo objavia až neskôr alebo v určitom okamihu života sa naopak stratia alebo u nich dochádza k veľkej premene, tieto tri ostávajú stálé a v podstate nemenné.

Spoločná existencia týchto troch túžob je veľavravná, lebo vyjadruje jedno zo základných presvedčení svätice: aby sa Terezka mohla dostať do neba, musí sa stať svätou a svätou sa stane, ak bude vedieť celým svojím životom milovať Ježiša!

Od vianočnej milosti po dospelosť (1886-1894)

A práve túžba milovať Ježiša dostáva nový rozmer od takzvanej "milosti Vianoc" (por. Rkp. A, 44v-45v), kedy "vyrástla z detských rokov" (Rkp. A, 45r), alebo lepšie vyjadrené, kedy znovu našla svoju detskú povahu, hoci začala brať život vážne (por. ib., 13r).

Terezka si veľmi dobre uvedomuje, čo sa stalo. V tú noc ona, ktorá "bola ešte v detských plienkach (...) v jednej chvíli vyrástla" (ib., 44v); inými slovami: jej spomalený emocionálny vývin, ktorý jej doposiaľ nedovoľoval prestať krúžiť okolo seba samej, sa náhle zvrhol, takže zrazu bola schopná vidieť potreby druhých viac ako iné deti v jej veku! Píše k tomu: "Dielo, ktoré by som nemohla vykonať za desať rokov, Ježiš urobil v jednej chvíli, uspokojil sa s mojou dobrou vôľou, ktorá mi nikdy nechýbala" (ib., 45v). A vzápätí pokračuje: "Urobil zo mňa rybára duší. Pocítila som veľkú túžbu pracovať na obrátení hriešnikov, túžbu, akú som nikdy predtým nepocítila tak živo... Slovom, pocítila som, že do môjho srdca vstupuje láska k blížnemu, potreba zabúdať na seba, aby som robila radosť iným, a odvtedy som bola šťastná!" (ib.)

Od tohto okamihu Terezka túži nielen milovať Ježiša, ale aj "vzbudzovať k nemu lásku u iných" (TL 220, 1v), i keď citované vyjadrenie pochádza až z posledného roku života. Dostáva sa z kruhu svojej uzavretosti a začína túžiť po spásu duší (por. Rkp. A, 45v). Najprv sa modlí len za "veľkých hriešnikov" (ib.), akým je jej "prvé dieťa", popravený zločinec Henri Pranzini (por. ib., 45v?46v); neskôr, keď na púti do Ríma v spoločnosti kňazov pochopí, že je to potrebné, sa chce stať "apoštolom apoštolov a modliť sa za nich" (ib., 56r; por. aj ib., 69v).

Dá sa povedať, že v dobe od milosti Vianoc až po vstup do kláštora (čiže od 25 decembra 1886 do 9. apríla 1888) je Terezka svojou eschatologickou túžbou po nebi vedená k inkarnačnej túžbe angažovať sa na zemi. V tomto období nie sú však ešte tieto dve oblasti tak hlboko prerastené navzájom ako by mali byť; no veľkým pokrokom už je fakt, že okrem neba jestvuje v

duchovnom smerovaní mladého dievčaťa už aj zem.

Čo sa nepodarilo úplne pred vstupom do kláštora, povedlo sa v priebehu počiatkovej rehoľnej formácie: tieto dve oblasti Terezkinho duchovného života sa začínajú významne prepojiť. Vrcholným vyjadrením dokončenia tohto procesu je poézia, nazvaná *Môj dnešný spev*, ktorú si dovoľím bližšie analyzovať v druhej časti svojho príspevku. Na tomto mieste stačí len upozorniť na hlavnú myšlienku: k tomu, aby Terezka mohla milovať Ježiša a mohla sa s ním definitívne stretnúť v nebi, nemá nič okrem dnešného dňa (por. refrén *rien qu'aujourd'hui* - "dnešok práve len"). Dnešok je istou cestou, ktorá vedie na večnosť.

V čase, keď sa Terezka stala dospelou, môžeme teda pozorovať harmonické prepojenie neba so zemou: túžba po nebi vedie k túžbe angažovať sa na zemi a angažovanosť na zemi je jediným prostriedkom ako dôjsť do neba!

Na prahu večnosti (1894-1897)

Týmito "veľkými pretekmi" či presnejšie "behom obra" (Rkp. A, 44v) je ideálne pripravené posledné, najvýznamnejšie obdobie Terezkinho života: v tomto čase sa totiž obetuje Milosrdnej Láske (9. júna 1895; por. Rkp. A, 84r), objaví svoju malú cestu (pred koncom roka 1895; por. Rkp. C, 2v-3r), spozná svoje povolanie v cirkvi (v júli-auguste 1896; por. Rkp. B., 3r-v) a naučí sa, čo znamená opravdivo milovať blížneho (jar 1896 - leto 1897; por. Rkp. C, 11v-22r).

Všetky tieto skutočnosti spôsobia, že sa Terezka aj vo veci vzťahu túžby po večnom živote a prežívania prítomného okamihu dostáva ešte ďalej: už jej nestačí, aby nebo a zem jestvovali harmonicky spolu, začínajú sa vzájomne prenikať až stotožňovať.

Dobre je to vidieť na jej výroku z posledných mesiacov života: "Nemyslím si, že by som mala po smrti viac, ako mám už v tomto živote. Uvidím Pána Boha, to je pravda, ale pokiaľ ide o to, aby som bola s ním, tak to som s ním už teraz na zemi" (ŽŽ 15.5.7).

Terezka môže niečo také povedať naprotiveň strašnej skúšky noci viery, ktorá sa pritom bezprostredne vzťahuje k jej vnímaniu (alebo skôr nevnímaniu!) neba: "Vremlilovaná matka, možno sa vám zdá, že svoju skúšku zveličujem. Naozaj, ak súdite podľa citov, ktoré vyjadrujem v básničkách, čo som zložila v tomto roku, musím sa vám javiť ako duša naplnená útechou, pre ktorú sa závoj viery takmer roztrhol, a jednako... pre mňa to už nie je závoj, ale múr, ktorý sa dvíha až k nebesiam a zakrýva mi hviezdnu oblohu... Ak spievam o nebeskom šťastí, o večnom vlastní Boha, nepociťujem pritom nijakú radosť, lebo spievam jednoducho o tom, čo chcem veriť. Pravda, tenučký lúč slnka niekedy osvieti moje temnoty, a vtedy na chvíľu skúška prestane, ale potom mi spomienka na tento lúč nespôsobuje radosť, lež vracia mi ešte hustejšiu tmu" (Rkp. C, 7v).

Nejde o žiadnu pretváрку, Terezka je jednoducho schopná žiť z viery, bez zmyslových útech. A

tak, z jednej strany skusuje strašnú temnotu "stola plného horkosti, kde jedia biedni hriešnici" (ib.,6r) a z druhej sa teší na sladkosť Ježišovho úsmevu, ktorý ju privíta v nebi (por. napr. TB 33,17n.).

A keďže sa pre Terezku v tomto záverečnom období stotožní nebo so zemou, nielenže začína žiť nebo už na zemi, aj keď vo viere, ale aj večný život začína vnímať ako spojený so zemou. Je známy Terezkin výrok o "daždi ruží" (por. ŽZ 9.6.3), ktorý si vypožičala z životopisu svätého Alojza z Gonzagy, ktorý sa čítal v prvých mesiacoch roku 1897 v refektári a podľa ktorého mal istý kanonik videnie svätca hádzuceho naň ruže na znamenie jeho blížiaceho sa uzdravenia. Tento obraz je ale v skutočnosti len jedným z vyjadrení Terezkinho aktívneho ponímania večného života. Abbému Bellierovi, napríklad, píše: "Ubezpečujem Vás, jediné, po čom túžim, je Božia vôľa, a priznám sa, že keby som v Nebi nemohla pracovať na Božiu slávu, radšej by som zostala vo vyhnanstve" (TL 220,2r). A otcovi Roullandovi ešte výraznejšie: "Ach, milý brat, cítim, že Vám budem oveľa užitočnejšia v Nebi ako na zemi (...). Rátam s tým, že v Nebi nebudem nečinná, mojím želaním je pracovať ďalej pre Cirkev a pre duše, žiadam si to od Pána Boha a som si istá, že ma vypočuje. Milý brat, vidíte, že ak už opúšťam bojové pole, nie je to s egoistickou túžbou oddýchnuť si, pomyslenie na večnú blaženosť sotva rozochveje moje srdce (...). Do nebeskej Vlasti ma priťahuje Pánova výzva, nádej milovať konečne tak, ako som túžila, a myšlienka, že budem môcť vzbudiť lásku k nemu v mnohých dušiach, ktoré ho budú večne zvelebovať" (TL 254).

Bez prehánania preto napísal významný francúzsky mysliteľ Jean Guitton, že v deň pohrebu sa v prípade Terezky nemalo spievať *Requiem aeternam*, ale *Actionem aeternam*, čiže nie "Odpočinutie večné", no "Čin večný daj zomrelým, Pane...".

Terezka je totiž dôsledná: ak žije už teraz vierou v nebi, nebude môcť v nebi žiť inak ako žila na zemi, kde sa celá, najmä v posledných troch rokoch života, vydávala v láske!

2. Teologická podstata vyváženosti Terezkinho duchovného postoja

Pokúsme sa teraz priblížiť si Terezkin vyvážený duchovný postoj prežívania večného života v prítomnom okamihu na základe analýzy dvoch básní svätice: *Môj spev pre dnešok* (TB 5) a *Ako chcem milovať* (TB 41). Prvá vznikla na začiatku posledného obdobia Terezkinho vývoja (v júni 1894), zatiaľ čo druhá v závere roku 1896, takže máme pred sebou na jednej strane prvú intuíciu jednoty eschatologie a inkarnacionizmu, na strane druhej jej zrelú syntézu.

"Dnešok práve len" (analýza TB 5)

Poézia *Môj spev pre dnešok* vznikla na základe rozhovoru Terezky s rodnou sestrou Máriou, s ktorou sa svätica rozprávala na jar roku 1894 o "veciach onoho sveta" a o krátkosti pozemského života. Zatiaľ čo Mária tu bola pod vplyvom básnika Lamartina nastavená skôr negatívne, Terezka obrátila jeho konštatovanie "A my máme pre seba len dnešok" (z básne *L'Homme*) a prezentovala ho pozitívne: "Čo má pre nás význam, je dnešný deň". Dôvodom je, že len "dnes" môžeme prijímať Božie milosti a len "dnes" môžeme odpovedať na jeho lásku svojou láskou.

Zásadnú výpoveď v tomto zmysle nachádzame už v prvej strofe, kde svätica spieva: "Môj život je len chvíľka, pominuteľná hodina / môj život je len jediný deň, ktorý mi uniká a uteká / ty vieš, ó môj Bože, že (pre to) aby som ťa milovala na zemi / mám len dnešok!..." Túto prvú strofu môžeme chápať ako zhrnutie celého posolstva sklady, pričom vyjadrenie je paradoxné: život sa míňa, je nestály, uteká nám, a predsa - aby sme mohli milovať Boha na tejto zemi (a nič iné nás k večnosti neprivedie!), máme len tento dnešok, ktorý mizne!

Terezka si je však takisto vedomá, že zo svojich síl nie je schopná milovať, a tak v nasledujúcich strofách (druhej až štvrtej) prosí Ježiša, aby ju posilňoval v jej slabosti a nestálosti. Vedomá si pominuteľnosti života, vie, že čoskoro bude "na večnom brehu" (v. 17), a tak si vyprosuje, aby k nemu bola vedená jeho láskou (strofy piata až siedma). Zaznieva tu jednak jej typická téma zdarmadanosti spásy ako aj téma intímneho prebývania s Pánom.

Myšlienkový stred básne je ale eucharistický: Ježiš, živý nebeský Chlieb, v nej prebýva len v dnešný deň (ôsma strofa) a vďaka tomu na Terezke ako na ratolesti môže dozrieť stravec hrozna, totiž duše, ktoré k nemu privedie (deviata a desiatá strofa)! Perspektíva je typicky janovská: nielenže formálne vychádza z šiestej a pätnástej kapitoly Jánovho evanjelia, ale aj obsahovo vyznieva rovnako: eucharistia je dar života ako aj plodnosti! Ak neprinášame plody, sme suché ratolesti. Terezka tu môže naviazať na svoju skúsenosť túžby po spásе duší, ktorá sa v nej rodí po milosti Vianoc, kedy je oslobodená od uzavretosti do seba.

Potom, čo vzyva na pomoc Pannu Máriu a svojho strážneho anjela (jedenásta a dvanásta strofa), prichádza vrchol básne: "Pane, chcem ťa vidieť, bez závoja, bez mraku / ale ešte vyhnaná, ďaleko od teba, vädnem / nech mi nie je skrytá tvoja láskyplná tvár / len pre dnešok." Terezkina túžba po nebi, ktorú sme u nej videli už v detskom veku, sa pretvára v biblickú túžbu "vidieť Pána" (por. Ján 20,25), či už je to v nebi (svätica by povedala "vo Vlasti"), alebo na zemi ("vo vyhnanstve"), a preto chce, aby jej nebola skrytá tvár Pána: netúži bezprostredne po nebi, vie, že to skôr či neskôr príde (por. piata a štrnásťa strofa); ba netúži ani po videniach, ktoré nemá; túži len po tom, aby ju Ježiš miloval a posilňoval ju v jej láske k Nemu, v láske, ktorá prináša plody v modlitbe.

Záverečná strofa upresňuje Terezkin vzťah k večnosti: áno, príde "deň", kedy bude navždy v nebi, vo "večnom dnes" (v. 56); potom bude spievať s lýrou anjelov, ale teraz je tu a má dnešok na to, aby milovala v sile Ježišovej lásky!

"Vlož mi v srdce plameň spaľujúci" (analýza TB 41)

Žiť večný život v prítomnom okamihu s Teréziou z Lisieux

Napísal Pavel Vojtěch Kohut OCD
Sobota, 02 Október 2010 16:46

Báseň *Ako chcem milovať Ježiša* bola napísaná na žiadosť skôr uzatvorenej a strohejšej sestry sv. Jána od Kríža a je plodom vnútorného bohatstva svätice. Z veršov je zreteľné, ako sa Terezka snaží strhnúť adresátku svojím vlastným zápalom.

Stavba trojstrofickej básne je ľahko zrozumiteľná: postupuje od aktuálnej situácie ("smutné vyhnanstvo", v. 5) k definitívnej perspektíve ("na konci života", v. 17) cez "riešenie" ich vzájomného napätia v Ježišovej láske (por. reiteráciu *C'est ton amour / "Je to tvoja láska" /* v prvých dvoch veršoch druhej strofy, por. v. 9n.). Nemôžeme prejsť z tohto sveta do večnej blaženosti inak ako skrze lásku, a ľudská láska sa rodí len z lásky Božej.

Ide o modlitbu (por. v. 1): Terezka chce svojou láskou spôsobiť radosť Ježišovi a tak prijíma "skúšky smutného vyhnanstva" (v. 5), no vie, že je to Ježiš, ktorý musí premeniť na lásku všetko, čo ona robí (v. 7).

Preto vzýva túto Ježišovu lásku (v. 9), ktorá ju musí premeniť (v. 10), aby jej srdce bolo schopné mu žehnať a milovať ho, ako sa miluje a žehná v nebi (vv. 11-14). Potom ho bude Terezka milovať tou istou láskou, ktorou Ježiš miluje ju.

Ak dôjde k tejto premene, na konci života ju Ježiš vyľadá (por. v. 17n.) s nekonečnou nehou, sladkosťou božského pohľadu a láskou (vv. 19-21), všetko jej odpustí (v. 22) a ona bude odpočívať na jeho srdci, lebo veľmi milovala (v. 23n.)

To, čo je v *Mojom speve* pre dnešok vyjadrené eucharisticky a rozvinutým spôsobom, objavuje sa v básni *Ako chcem milovať* vo veľmi jednoduchej a priamočiarej podobe: bez premenenia nášho života Ježišovou láskou nemôžeme prejsť zo "smutného vyhnanstva" pozemského života do večnej radosti. Dôraz na Božiu, Ježišovu aktivitu je tu ešte azda silnejší ako v predchádzajúcej skladbe: všetko závisí od toho, či dovoľíme Ježišovej láske vstúpiť do nášho srdca ako spaľujúcemu plameňu. Príspevkom z našej strany je len chcieť žiť tento život z lásky a v láske k nemu, využívať "skúšok vyhnanstva" k tomu, aby sme očarili a utešili jeho srdce (por. v. 6).

Prítomný okamih v láske - jediná cesta k večnému životu

Pokúsme sa teraz vyvodiť z týchto dvoch Terezkiných básní, o aký duchovný postoj treba usilovať, aby mohol človek vyváženým spôsobom žiť v perspektíve večnosti a zároveň sa naplno zapojiť do pozemského diania.

Je treba vyjsť z jestvujúceho napätia: na jednej strane túžba po nebi, po večnom živote, po spoločenstve s Bohom (Terezka by povedala: po Vlasti a po skutočnom živote), na strane

Žiť večný život v prítomnom okamihu s Teréziou z Lisieux

Napísal Pavel Vojtěch Kohut OCD
Sobota, 02 Október 2010 16:46

druhej obmedzenosti pozemského života, neschopnosť celým srdcom odovzdať sa Pánovi a zvody nevhodného prostredia (Terezka by povedala: smutné vyhnanstvo, cudzí breh). Zdá sa, že v tomto napätí sa nedá žiť: človek je roztrhnutý medzi nebo a zem; ešte nie je nebešťanom, aj keď už je jeho "kandidátom", a už nie je len pozemšťanom, aj keď ešte žije na tomto svete. Nedá sa v tom dýchať, človek si s tým nevie rady.

Prvý Terezkin objav spočíva v tom, že netreba toto napätie vnímať ako zbytočné alebo dokonca nevhodné či nebezpečné. Je plodné a do istej miery dokonca potrebné! Dnešná teológia hovorí v tomto zmysle o vzájomne sa dopĺňajúcich duchovných antinómiach (protikladoch), ktoré sú plodom pôsobenia tretej božskej Osoby a nie výsledkom náhody alebo dielom nepriateľa: "Duch svätý je princípom duchovných antinómií. Vo veľkonočnom tajomstve usporiadal pozemské skutočnosti a obetoval ich, aby sa mohli objaviť prvopočiatky Božieho kráľovstva. Vede ľudskú existenciu k otvorenosti plnšej ľudskosti, ale vedie ju aj k zakotveniu mimo seba, do Božej harmónie lásky. Dáva nám Božiu silu ku vteleniu do našich pozemských dejín, ale vedie nás Bohu v ústrety z tohto času do času eschatologického. Môžeme vnímať účinky spásy v prítomnosti, ale túžime po nej ako po daru, ktorý je predmetom budúcnosti..." Takéto antinómie netreba (ba ani nie je dobré!) odstrániť, lež naučiť sa prežívať v harmonickej syntéze.

Druhý objav spočíva v základnom zakotvení sa v jednom z protikladných pólov, v prípade Terezky v póle eschatológie, vertikalizmu či emerzie (vydelenia sa zo sveta). V tom prijíma svätica dobový model a nikdy v tom u nej nedôjde k zmene: vždy ostane prednostne zameraná na večný život. To je vidno aj v obidvoch analyzovaných básnických skladbách: túži po nebi a zem vníma ako vyhnanstvo.

No tretí objav, tak výrečne vyjadrený v Mojom speve pre dnešok, spočíva v objave dialektického vzťahu medzi obidvoma pólmi: čím viac človek túži po nebi, tým viac má žiť na zemi, a čím menej sa zaoberá zemou, tým väčšie je nebezpečenstvo, že sa minie s nebom! Terezka, ako aj my, má len dnešný deň na to, aby "pripravovala večnosť" svojou láskou k Ježišovi, ktorá, ak je autentická, vedie vždy aj k láske k blížnemu!

Štvrtý objav spočíva v nájdení bodu, ktorý je schopný zmieriť v sebe všetky duchovné antinómie v harmonickej syntéze a umožniť veriacemu kresťanovi, aby ju žil: tým bodom je Kristus, či už v tajomstve eucharistie (tak v ôsmej až desiatej strofe Môjho spevu pre dnešok) alebo obecnejšie v tajomstve láskyplného, snubného vzťahu medzi Snúbencom Kristom a snúbenicou-veriacim (tak v druhej strofe Ako chcem milovať). Aj tu súčasní teológovia súhlasia a podávajú dve základné zdôvodnenia: "Keď sa Slovo stalo telom, neodstránilo protiklad ľudského života, ale premenilo ho v počiatok nového života. Kristovým príchodom sa každé naše protivenstvo (dokonca aj smrť) môže stať súčasťou cesty, ktorá vedie k vykúpeniu a dáva nám skusovať harmóniu nebeského pokoja. Prečo práve prežívanie protikladov v Kristovi nás vedie k spáse? Pretože sme boli 's Bohom uzmiernení smrťou jeho Syna' (Rim 5,10). V každom svojom vnútornom a spoločenskom nesúlade môžeme sprítomniť Kristovu smrť a zmŕtvychvstanie (Flp

1,20)." "Kristus je najvyššou konkretizáciou tajomstva. Všetko stvorené bytie participuje na rôznych úrovniach na tajomstve Krista (por. Ef 1,10; Kol 1,16-20) a je mu analogické. (...) Preto chalcedonské 'riešenie' musí byť rešpektované - pod hrozbou absurdity a najhorších, aj praktických dôsledkov - na všetkých úrovniach vedeckého bádania ako aj praktického života." Len Kristus vie zmieriť večný život s prítomným okamihom, lebo on nás zmieril s Otcom i medzi nami navzájom (princíp vykúpenia), a len on ich môže zjednotiť, lebo v svojej Osobe zjednotil božskú a ľudskú prirodzenosť (princíp vtelenia).

Práve preto sa Terezka nemýli, keď - skôr intuitívne ako v plnom teologickom pochopení - hľadá riešenie svojej dilemy v Kristovi. Prítomný okamih s jeho nástojčivou požiadavkou lásky k blížnemu je jedinou cestou k životu večnému a dokonalej láske k Bohu práve preto, že "sa Slovo stalo telom" (Ján 1,14a) a že Kristus "v jednom tele skrze kríž v sebe samom zabil nepriateľstvo a zmieril oboch s Bohom" (Ef 2,16). Ak sa Kristovo telo (princíp vtelenia) stáva nástrojom spásy (princípom vykúpenia), potom sa prítomný okamih stáva nástrojom večného života v tajomstve Ježiša Krista.

3. Terezkin odkaz pre každého z nás

Zmapovali sme etapy vývoja Terezkinho prežívania vzťahu medzi večným životom a prítomným okamihom a na základe dvoch básní sme sa pokúsili naformulovať základný postoj, ktorý u nej vďaka tomu vyrástol. Je načase, aby sme sa pokúsili z týchto údajov zostaviť niekoľko zásadných, pokiaľ možno čo najkonkrétnejších, postrehov pre nás. Lebo učené uvažovanie o svätcoch bez ich nasledovania je ako prednáška o výbornom jedle: žalúdok sa z nej nenasýti, skôr naopak!

Čo si teda môžeme vziať pre svoj vlastný duchovný život z Terezkinho prežívania vzťahu medzi večným životom a prítomným okamihom, medzi vertikalizmom a horizontalizmom, medzi emerziou a imerziou, medzi láskou k Bohu a láskou k blížnemu?

Paradigma vývoja (od alternatívy po stotožnenie)

Zjednodušená schéma Terezkinho vývoja čo do prežívania túžby po nebi a zapojenia sa do každodennej reality tohto sveta predstavuje v skutočnosti veľmi vzácnu paradigmu vývoja pre nás, lebo odzrkadľuje historické etapy vývinu tejto otázky na úrovni celocirkevnej mentality a tým aj naznačuje jednu z možných ciest aj pre vývoj u každého z nás. Inými slovami, to, čo si prežila v svojom duchovnom vývine Terezka, sleduje v skutočnosti dejinne-cirkevný vývoj, a z tohto dôvodu má jej osobná skúsenosť obrovský význam, lebo je kvalifikovaná.

Porovnajme Terezkinu skúsenosť s dejinným vývojom cirkvi: v prvej fáze jestvuje len nebo, zatiaľ čo pozemská perspektíva je odvrhovaná. V tomto období sú nebo a zem alternatívy, ktoré sa vzájomne vylučujú, a Terezka, podobne ako prvotná cirkev, sa vyslovuje pre alternatívu neba a večného života. Druhá fáza sa začína vtedy, keď nebo vedie k zemi, aj keď plná hodnota pozemských hodnôt ešte zďaleka nie je docenená, skôr sa dá povedať, že vedľa neba sa objavuje zem ako doposiaľ oddelený sektor. O tretej fáze sa dá hovoriť vtedy, keď sa vedomým spôsobom začínajú nebo a zem spájať ako spojenci, ktorí si vzájomne pomáhajú. Počiatkom štvrtej fázy je moment, kedy má cirkev (alebo jednotliví veriaci kresťan!) snahu identifikovať nebo a zem ako totožné. Graficky by sa dala táto paradigma (ktorá sa zvyčajne opakuje a prežíva vždy na hlbšej úrovni) znázorniť ako kruh rozdelený na štyri časti s nasledujúcimi charakteristikami:

1. nebo × zem;
2. nebo | zem;
3. nebo + zem;
4. nebo = zem.

Vedomé prežívanie tohto cyklu nám môže pomôcť na ceste k skutočnej duchovnej zrelosti a k uskutočňovaniu ideálu, ktorý načrtáva, ako sme si to na začiatku citovali, pastorálna konštitúcia *Gaudium et spes*.

Eucharistický postoj eschatologického inkarnacionizmu (láska z Lásky)

V miere, ako sa človek presúva od chápania eschatológie a inkarnacionizmu ako alternatív stále viac smerom k ich prežívaniu ako spojencov až po ich prípadné stotožnenie, učí sa základnému postoju, ktorý sa na základe Terezkinej náuky, obsiahnutej predovšetkým v jej básňach *Môj spev pre dnešok* a *Ako chcem milovať*, dá nazvať ako eucharistický postoj eschatologického inkarnacionizmu.

Ide o postoj, pri ktorom sa pozemské skutočnosti ani neodvrhujú ako nebezpečné ani neodkladajú ako zbytočné, ale naopak, vítajú sa ako jediná možnosť "budovania nebeskej vlasti" v dnešný deň. V centre záujmu ostáva večný život, spoločenstvo s Bohom a láska k nemu, avšak uskutočnenie tohto záujmu sa deje vedomým spôsobom prostredníctvom pozemských hodnôt.

Žiť večný život v prítomnom okamihu s Teréziou z Lisieux

Napísal Pavel Vojtěch Kohut OCD
Sobota, 02 Október 2010 16:46

Tento eschatologický inkarnacionizmus je možné realizovať len eucharisticky, tj. z moci Ježišovej Lásky, ktorá premieňa úbohosť ľudskej lásky, aby bola schopná dostatočne odpovedať na túto jeho Lásku. Terezka nás tu učí, že ide nielen o to milovať Ježiša a vzbudzovať lásku k nemu, ale predovšetkým, že takáto láska sa rodí len vtedy, ak Ježiš môže milovať v nás a skrze nás. A to je najhlbší, janovský zmysel tajomstva eucharistie: len ten, kto sa živí eucharistiou, nezomrie, ale bude mať v sebe život (por. Ján 6,50n.) a tento život spôsobí, že veriaci kresťan je natoľko spojený s Kristom, že nesie hojné ovocie (por. Ján 15,5), prejavujúce sa predovšetkým ochotou slúžiť (por. Ján 13,1-20).

Tábor a Kalvária (Žiť z lásky)

Domnievam sa, že niet krajšieho a výstižnejšieho zhrnutia všetkého, čo bolo uvedené, ako jedna nenápadná strofa básne Žiť z lásky. Táto skladba patrí medzi ozajstné myšlienkové a poetické vrcholy Terezkiných spisov, a tak sa veľmi hodí k tomu, aby zhrnula a vyjadrila to najpodstatnejšie z Terezkinej ponuky, ako žiť večný život v prítomnom okamihu. Dovolím si tu citovať túto strofu vo vlastnom, nebásnickom, preklade a doplniť ju o kratučký komentár:

"Žiť z lásky neznamená na zemi
postaviť svoj stan na vrchu Táboru.
S Ježišom to znamená stúpať na Kalváriu,
znamená to hľadiť na kríž ako na poklad!...
V nebi budem prežívať radosť,
takže skúška bude navždy preč,
ale vyhnaná chcem v utrpení
z Lásky žiť."
(TB 17,25-32)

Terezka si je vedomá, že túžiť len po nebeských slastiach by mohlo byť prejavom akéhosi "duchovného konzumizmu", dnes tak hojne rozšíreného, kedy človekovi ide skôr o príjemné pocity ako o ochotu nasledovať trpiaceho Krista. Je to ten istý postoj, ktorý nachádzame u Petra na hore Premenenia, keď navrhuje Ježišovi: "Učiteľ, dobre je nám tu. Urobme tri stánky: jeden tebe, jeden Mojžišovi a jeden Eliášovi" (Lk 9,33). Načo evanjelista dodáva: "Nevedel, čo hovorí" (ib.), čím chce naznačiť, že prístup kniežata apoštolov je vonkoncom neadekvátny. Svätica to intuitívne vníma a tak nás usmerňuje: ak sú v našom živote duchovné útechy, ktoré sú anticipáciou večného života, potom neslúžia na to, aby sme na nich prilipnuli, ale na to, aby sme mali silu nasledovať v tomto svete Ježiša skúškami a utrpením. Len tak sa človek naučí žiť z Lásky, to znamená z Ježišovej Lásky voči nám, ktorá nás

Žiť večný život v prítomnom okamihu s Teréziou z Lisieux

Napísal Pavel Vojtěch Kohut OCD
Sobota, 02 Október 2010 16:46

premieňa a uschopňuje nasledovať ho a milovať rovnakým spôsobom ako miluje on. A to je ideálny model (ale aj sila) na to, ako uskutočniť koncilovú výzvu: ""Koncil povzbudzuje kresťanov, príslušníkov jedného i druhého spoločenstva, aby sa usilovali verne si plniť svoje pozemské povinnosti, dajúc sa viesť duchom evanjelia" (GS 43a). Terézia od Dieťaťa Ježiša a Svätej Tváre nech je nám pri tom povzbudením, vzorom i dobrou radkyňou.

ThLic. Pavel Vojtěch Kohut OCD, Th.D.

Zdroj: www.ocds.sk